

Moravská nářečí u nejstarší generace mluvčích v argentinské provincii Chaco

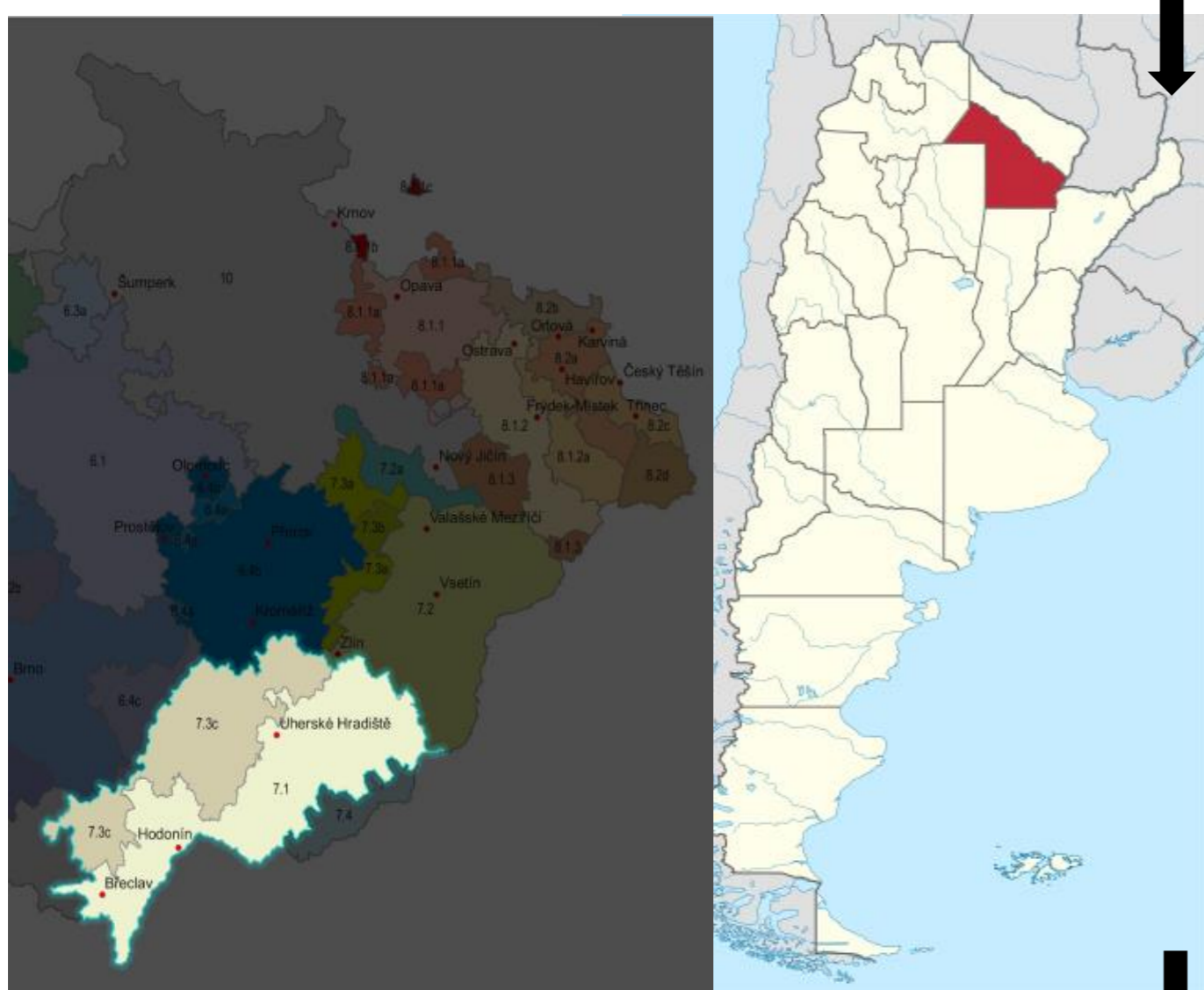
Bc. Andrea Halaštová, Ústav českého jazyka a teorie komunikace, 3. ročník NMgr.

FILOZOFICKÁ FAKULTA Univerzita Karlova

Česká kolonie v argentinské provincii Chaco

- Na severu Argentiny stále žije početná skupina českých mluvčích.
- Největší část z nich původně pochází z východní Moravy.
- Mluvčí spadají k 1.–3. generaci českých krajanů, česká kolonizace Chaca je zejména z 20. a 30. let 20. století.
- Jedná se stále o plně, řidčeji téměř, kompetentní mluvčí češtiny.¹
- Řada z nich je nositeli původního moravského nářečí, které zmizí společně s mluvčími.

Obrázek 1 Nářeční oblasti původu vybraných mluvčích¹ a region Chaco²

Metodologie a průběh výzkumu

- Terénní výzkum má za cíl zachytit stav východomoravského nářečí v Chacu.
- Během něj vznikly nahrávky s 20 mluvčími češtiny na základě polostrukturovaných rozhovorů.
- Nahrávka s každým mluvčím má cca 1,5 hod.
- Z 20 mluvčích bylo vybráno 10, kteří tvoří kompatibilní skupinu nositelů východomoravského nářečí.
- Tito mluvčí jsou nositeli nářečí jižní podskupiny a západního úseku, tzv. dolského typu východomoravského nářečí.

Zpracování dat

- Projevy mluvčích jsou následně přepsány podle transkripčních pravidel pro dialektický zápis.³
- Pro zachycení několika rovin projevu jsou nahrávky zpracovány v programu Elan.
- Tyto přepisy následně tvoří základ pro stejnojmennou diplomovou práci.
- Data budou mít využití také v Ústavu Českého národního korpusu a v Archivu nahrávek zahraniční češtiny na ÚČJTK FF UK.

	Rok narození	Pohlaví	Generace	Rodné obce rodičů či prarodičů ⁴	Východomoravské nářečí
Mluvčí 1	1940	Ž	2.	Lužice Strážnice	Jižní slovácká podskupina
Mluvčí 2	1950	Ž	2.	Ostrožská Nová Ves Domanín u Kyjova	Jižní slovácká podskupina Dolský typ
Mluvčí 3	1947	M	2.	Boršice u Buchlovic	Dolský typ
Mluvčí 4	1936	Ž	2.	Ostrožská Nová Ves Topolná u Zlína	Jižní slovácká podskupina
Mluvčí 5	1932	Ž	2.	Stavěšice u Kyjova Boršice u Buchlovic	Dolský typ
Mluvčí 6	1940	Ž	2.	Kostelec u Kyjova Polanka u Ostravy	Dolský typ Slezské nářečí: Východní ostravický úsek
Mluvčí 7	1951	M	2.	Ostrožská Nová Ves Velké Bílovice	Jižní slovácká podskupina
Mluvčí 8	1974	M	2.	Ostrožská Nová Ves Velké Bílovice	Jižní slovácká podskupina
Mluvčí 9	1947	M	3.	Zlechov, Ostrožská Nová Ves Hluk	Dolský typ Jižní slovácká podskupina
Mluvčí 10	1954	M	3.	Zlechov, Ostrožská Nová Ves Hluk	Dolský typ Jižní slovácká podskupina

Ukázky projevů

ML1: *Vělká⁵ kolonija česká biľa. A taťneg, on biľ zubař, on se naučil v Evropje. Jednú zme dělali takové divadlo malé, a přišel chľab a mje povida: to asádo, co budeme mjed dneskáj, ja budu jíst tima zubama, co mje udělal tvuj taťinek.*

ML3: *Biľa taková bída po vojňe. Mi zme se strejcem páľilí slivovicú a takové góřalki. Došľa první válka a mi moseli zmé dělát al'kohól pró rakouské vójsko. Rakousko to prohrálo a ostalí zme f krachu.*

Dílčí výsledky: Co se z původního nářečí zachovalo?

Hláskosloví

- převážně znělá výslovnost
- zčásti zachovalá moravská krátkost (např. *blato, jama*)
- splynutí *í* a *ý*
- *negdo, neco* namísto *ňegdo, ňeco*
- stopy po měkkých reticích (např. *mjesíc*)
- stopy po *ř*
- doklady absence *ř* (rezať)
- částečně absence *j* na začátku slov (např. *ídlo x jídlo*)
- u dolského typu tzv. nadměrné diftongizace (*ó>uo>*)*ů>ou* (např. *rokou*) a (*ie>i>*)*ý>ej* (např. *mjesejc*)

Morfologie

- ve 3. osobě plurálu *-ú, -ajú* (např. *nesú, volajú*)
- podoby posesivních adjektiv *bratrúj // bratrúf*
- staré koncovky tvrdé deklinace adjektiv ženského rodu (*v druhěj ulici*)
- výlučně pohyblivý morf *-s* v nedůrazové pozici (např. *Dálz mu to?*)
- akuzativ plurálu *oni* má podobu *jich* (např. *mám jich ráda*), **a další**

Reference

1 Mapa nářečí českého jazyka. *Český národní korpus* [online]. Dostupné z: <https://wiki.korpus.cz/doku.php/cnk:dialekt:mapa>, [cit. 2020-04-09]

2 Chaco Province. *Wikipedia* [online]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Chaco_Province, [cit. 2020-04-09].

3 *Pravidla pro vědecký přepis dialektických zápisů*. Praha: [s.n.], 1943.

4 První obec je rodištěm matky, druhá otce mluvčího, v případě 3. generace je první obec rodištěm babičky, druhá dědečka

5 Znakem /' značíme palatalizované /, artikulované podle španělštiny.